

Отримано: 14 травня 2026

Прорецензовано: 18 травня 2026

Прийнято до друку: 18 травня 2026

email: ruslana.kalamazh@oa.edu.ua

jkaraush88@gmail.com

iryna.hlashan@oa.edu.ua

DOI: <http://doi.org/10.25264/2415-7384-2026-21-13-19>

Каламаж Р. В., Карауш Ю. В., Глашан І. А. Ціннісно-сміслові та метакогнітивні ресурси психологічної стійкості студентів ЗВО в умовах воєнного часу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Психологія». Острог: Вид-во НаУОА, травень 2026. № 21. С. 13–19.

УДК: 159.9

Каламаж Руслана Володимирівна,*доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи**Національного університету «Острозька академія»,**ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0002-2051-0732>***Карауш Юлія Володимирівна,***здобувачка вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»**Національного університету «Острозька академія»***Глашан Ірина Анатоліївна,***здобувачка вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»**Національного університету «Острозька академія»*

ЦІННІСНО-СМІСЛОВІ ТА МЕТАКОГНІТИВНІ РЕСУРСИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Статтю присвячено вивченню внутрішніх ресурсів психологічної стійкості студентів закладів вищої освіти України в умовах хронічного воєнного стресу. На матеріалі двох незалежних емпіричних досліджень ($n_1 = 512$ і $n_2 = 88$) обґрунтовано модель двох взаємодоповнювальних складових стійкості – ціннісно-сміслові та метакогнітивної. Показано, що цінності блоку відкритості до змін (самостійність $r = +0,337$, стимуляція $r = +0,326$) і термінальні цінності особистісного зростання («розвиток» $r = +0,396$) виявляють найсильніші позитивні кореляції з резилієнтністю (CD-RISC-10), а метакогнітивна обізнаність (MAI) є значущим позитивним предиктором життєстійкості ($\beta = +0,475$) і резилієнтності ($\beta = +0,418$). Виявлено, що дисфункційні метакогнітивні переконання та ціннісний профіль «амбітних вразливих» (орієнтація на досягнення і владу) є симетричними чинниками вразливості до сприйнятого стресу. Запропоновано трактувати ціннісно-сміслову сферу як змістову, а метакогнітивну – як інструментальну функцію психологічної стійкості, що працюють синергетично.

Ключові слова: психологічна стійкість, резилієнтність, ціннісні орієнтації, метакогніція, життєстійкість, посттравматичне зростання, студенти ЗВО, воєнний стрес.

Ruslana Kalamazh,*Doctor of Psychological Sciences, Professor,**The National University of Ostroh Academy,**ORCID-ID: <https://orcid.org/0000-0002-2051-0732>***Yuliia Karaush,***Student of the Department of Psychology,**The National University of Ostroh Academy***Iryna Hlashan,***Student of the Department of Psychology,**The National University of Ostroh Academy*

VALUE-SEMANTIC AND METACOGNITIVE RESOURCES OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN WARTIME

The article explores internal resources of psychological resilience of higher education students in Ukraine under prolonged wartime stress. Based on two independent empirical studies ($n_1 = 512$ and $n_2 = 88$), the authors propose a model of two complementary systems of personal resilience resources – the value-semantic and the metacognitive. It is shown that values of openness to change (self-direction $r = +0.337$; stimulation $r = +0.326$) and terminal values of personal growth (development $r = +0.396$) demonstrate the strongest positive correlations with resilience (CD-RISC-10), while metacognitive awareness (MAI) is a significant positive predictor of hardiness ($\beta = +0.475$) and resilience ($\beta = +0.418$). Dysfunctional metacognitive beliefs (MCQ-NEG: $\beta = +0.465$ in the perceived stress model) and the value profile of «ambitious vulnerable» students (high orientation toward achievement and power with the highest perceived stress in the sample) emerge as symmetrical vulnerability factors. Cluster analysis on the larger sample identified three psychological profiles: «psychologically resilient» (37.9%), «ambitious vulnerable» (31.4%) and «psychologically vulnerable» (30.7%). The authors argue that the value-semantic sphere constitutes the content contour of resilience (the «for what» of holding on), while the metacognitive sphere constitutes its instrumental contour (the «how» of self-monitoring and self-regulation).

The two contours work synergistically and define distinct yet complementary targets for psychological services of higher education institutions.

Keywords: *psychological resilience, hardiness, value orientations, metacognition, post-traumatic growth, higher education students, wartime stress, perceived stress.*

Постановка проблеми. Психологічна стійкість студентської молоді в Україні набуває специфічних обрисів в умовах поєднання хронічного воєнного стресу, дистанційної та змішаної форм навчання. Згідно зі звітом Всесвітньої організації охорони здоров'я (2025), після трьох років повномасштабної війни близько 68% українців повідомляють про погіршення стану здоров'я, причому значну частку проблем становить психічне здоров'я молоді [32]. У такому контексті дослідницький фокус закономірно зміщується від питання «що руйнує особистість під час війни» до питання «які внутрішні ресурси дозволяють особистості зберігати функціональність, осмисленість і навіть простір для зростання». Це питання має не лише наукове, а й безпосереднє практичне значення для організації психологічних служб закладів вищої освіти.

Психологічну стійкість сьогодні розуміють не як стабільну рису, а як динамічне утворення, що інтегрує когнітивні, емоційні і смислові компоненти і піддається цілеспрямованому розвитку. У зарубіжній і вітчизняній традиції паралельно розгортаються декілька впливових ліній її дослідження: концепція витривалості (hardiness) С. Кобаси і С. Мадді [22; 24], модель резилієнтності К. Коннора і Дж. Девідсона [18], когнітивно-транзактний підхід Р. Лазаруса і С. Фолкман [23], салютогенетична концепція А. Антоновського [13], концепція «звичайного дива» А. Мاستен [25]. Спільним для всіх підходів є визнання того, що смисловий компонент і регулятивна функція мислення є інтегруючими механізмами стійкості. Водночас саме ці два компоненти у більшості емпіричних робіт вивчають ізольовано: ціннісно-смислову та метакогнітивну сфери досліджують окремо, а їхній синергетичний внесок у стійкість студентської молоді залишається недостатньо концептуалізованим.

З огляду на це проблема нашого дослідження полягає у такому: чи можливо описати психологічну стійкість студента ЗВО як систему, що одночасно спирається на змістову (ціннісно-смислова сфера як вектор «заради чого») та інструментальну (метакогнітивна сфера як механізм «яким чином») складові, і якою мірою кожна із цих складових взаємопов'язана з конкретними емпіричними показниками стійкості – резилієнтністю, життєстійкістю і сприйнятим стресом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема складових стійкості особистості представлена у роботах низки вітчизняних і зарубіжних дослідників. Класичними є праці В. Франкла [20] про сенс як умову витримування екстремального стресу, А. Антоновського [13] про відчуття зв'язності (sense of coherence) як салютогенний ресурс, С. Кобаси і С. Мадді [22; 24] про витривалість як систему трьох установок (залученість, контроль, прийняття виклику). Концепцію резилієнтності як процесу і як траєкторії розвинули А. Мастен [25] («звичайне диво»), Дж. Бонанно (типологія реакцій на травму) і М. Раттер (резилієнтність як динамічний концепт). Інструментальну операціоналізацію резилієнтності забезпечила Шкала К. Коннора і Дж. Девідсона CD-RISC [18], яку широко застосовують у студентських вибірках [16].

Ціннісно-смислова складова стійкості системно розгортається у двох взаємодоповнювальних теоріях. Класифікація М. Рокіча [27] на термінальні й інструментальні цінності задала рамку розрізнення цільо-цінностей і засобів-цінностей. Теорія базових цінностей Ш. Шварца [29] виокремила десять універсальних мотиваційних типів, організованих у циркулярну структуру з двома осями (самотрансценденція/самозбагачення; відкритість до змін/збереження). У теорії самодетермінації Е. Десі і Р. Райана внутрішні (особистісний розвиток, близькі стосунки) і зовнішні (багатство, слава) цінності постають як різнополюсні чинники психологічного благополуччя. Емпіричні дослідження Л. Сагів і Ш. Шварца [29], а також Т. Кассера і Р. Райана [21] послідовно показують, що цінності самотрансценденції і відкритості до змін пов'язані з вищим рівнем психологічного добробуту, а цінності самозбагачення – з нижчим.

В українській психологічній традиції цей рівень розкривають З. Карпенко (аксіопсихологія) [7], М. Боришевський (духовний розвиток особистості) [3], Т. Титаренко (життєвий світ і життєтворчість) [11], С. Чиханцова (життєстійкість і цінності у юнацькому віці) [12], О. Кокун (психологічна стійкість в умовах війни) [9]. У дослідженні Ю. Котовської та О. Матласевич, проведеному на вибірці студентів, емпірично з'ясовано, що ціннісно-смислова складова психологічної стійкості пов'язана із посттравматичним зростанням [6]. Цей зв'язок також обґрунтовано у концепції посттравматичного зростання Р. Тадескі та Л. Калхоун, в основі якої лежить ідея про те, що після переживання травматичного досвіду людина не просто відновлюється, а часто переосмислює власне життя, систему цінностей та життєві смисли [8]. Для студентів в умовах війни це означає, що психологічна стійкість визначається не лише здатністю витримувати стрес, а й умінням знаходити новий сенс у пережитому досвіді.

Якщо розглядати психологічну стійкість студентів як багатокомпонентну систему, то її ціннісно-смислова складова містить: наявність життєвих цілей, усвідомлення сенсу власного життя, систему особистісних цінностей, віру у власні можливості, відповідальність за власний життєвий вибір, орієнтацію

на майбутнє. Саме ці характеристики забезпечують здатність людини не лише пережити кризу, а й інтегрувати травматичний досвід у власну біографію. Таким чином, ціннісно-смилова сфера є не наслідком, а одним із вагомих механізмів посттравматичного зростання, що особливо важливо у часі війни.

Метакогнітивну складову стійкості вивчають у класичних роботах Дж. Флейвелла [19] (метапізнання як «пізнання про пізнання» з трьома компонентами – знання, досвід, цілі), А. Браун [15] (цикл планування-моніторинг-оцінка), Т. Нельсона і Л. Наренса [26] (двоповерхова модель об'єктного і метарівня), Г. Шроу і Р. Деннісона [28] (двокомпонентна структура: знання про пізнання і регуляція пізнання, операціоналізована в MAI). Самостійну гілку утворила метакогнітивна терапія А. Веллса [30], яка показала, що психопатологічні стани підтримуються не змістом думок, а переконаннями людини про власні думки; інструментально цю модель реалізовано в MCQ-30 [31]. Окрему й важливу роль відіграє наукова школа Національного університету «Острозька академія»: у працях І. Пасічника, Р. Каламаж, М. Августюк, Е. Балашова, О. Матласевич [1; 2; 6; 10], Г. Гандзілевської та В. Волошиної-Нарожної [4; 5] предметно розгорнуто поняття метакогнітивного моніторингу і метакогнітивної компетентності студентів. Е. Балашов [2] обґрунтував зв'язок метакогнітивного моніторингу з ефективністю навчальної діяльності, а Г. Гандзілевська і В. Волошина-Нарожна [4] запропонували концепцію «архітекτονіки метакогнітивного потенціалу психічного здоров'я студентів», у якій метакогнітивні процеси постають як регулятори психологічної стійкості, що працюють на трьох рівнях: інформаційному, афективно-рефлексивному та регулятивно-операційному.

Попри ґрунтовну розробленість обох ліній окремо, інтегративних робіт, які б на одному дослідницькому полі поєднували ціннісно-смилову та метакогнітивну складові стійкості студентів ЗВО, у вітчизняній літературі бракує. Саме цю прогалину наше дослідження прагне частково заповнити шляхом зіставлення двох незалежних емпіричних масивів, об'єднаних спільним фокусом на психологічну стійкість студентів у воєнний час.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та емпірично верифікувати зв'язок двох взаємодоповнювальних складових психологічної стійкості студентів ЗВО – ціннісно-смилової та метакогнітивної – на матеріалі двох незалежних емпіричних досліджень української студентської молоді в умовах воєнного часу.

Завдання статті передбачають: 1) встановити характер зв'язку ціннісних орієнтацій (за Шварцем і Рокічем) із показниками психологічної стійкості (CD-RISC-10, PVS-III-R, PSS-4); 2) встановити характер зв'язку метакогнітивних чинників (MAI, MCQ-30) із показниками стійкості (DRS-15, CD-RISC-10, PSS-10); 3) виявити психологічні профілі студентів за поєднанням ціннісно-стійкісних характеристик; 4) обґрунтувати концептуальну рамку взаємодії двох складових стійкості для психологічних служб ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Емпірична верифікація запропонованої ідеї здійснена на двох незалежних масивах даних. Дослідження А проведене у березні-квітні 2026 р. на вибірці 512 студентів медичного ЗВО (79,9% – жінки; М вік = 19,58; SD = 5,43; 92,6% – денна форма) і застосувало комплекс із п'яти методик: опитувальник ціннісних портретів Шварца PVQ-21 (10 мотиваційних типів цінностей), методика термінальних цінностей Рокіча RVS [27], Шкала резилієнтності К. Коннора і Дж. Девідсона CD-RISC-10 [18], скорочена Шкала сприйнятого стресу С. Коена PSS-4 [17], Тест витривалості С. Мадді PVS-III-R. Дослідження Б проведене у травні 2026 р. на вибірці 88 студентів ЗВО (37 чоловіків, 51 жінка; 17-30 років) і застосувало MAI-12 Г. Шроу і Р. Деннісона [28], MCQ-30 А. Веллса і С. Картрайт-Гаттон [31], Шкалу диспозиційної життєстійкості П. Бартона DRS-15 [14] (на основі моделі С. Мадді), CD-RISC-10, PSS-10. Обидва дослідження виконані з дотриманням етичних принципів Гельсінської декларації і APA.

Методологічним рішенням, яке ми застосували, є триангуляція операціоналізацій замість статистичного об'єднання вибірок. Обидва дослідження вимірюють резилієнтність однією шкалою (CD-RISC-10) і фіксують концепцію витривалості С. Мадді через дві паралельні операціоналізації (PVS-III-R у вибірці А і DRS-15 П. Бартона у вибірці Б); шкала сприйнятого стресу С. Коена представлена у скороченій (PSS-4) і повній (PSS-10) версіях. Така структура дозволяє нам зіставляти змістові висновки про роль внутрішніх ресурсів стійкості, не здійснюючи статистичне об'єднання різнорідних масивів.

Дослідження ціннісно-смилової складової стійкості (вибірка А, n = 512). Описова статистика засвідчила помірний рівень резилієнтності (CD-RISC-10: M = 26,24; SD = 6,73), помірний рівень стресу (PSS-4: M = 6,99) і середній рівень витривалості (M = 22,09). Ціннісний профіль вибірки виявив домінування самостійності (M = 4,36), благовоління (M = 4,35), гедонізму (M = 4,32) і безпеки (M = 4,32), а найнижчу позицію посіла конформність (M = 3,14). Підвищену значущість безпеки ми пов'язуємо з тривалою соціальною нестабільністю.

Кореляційний аналіз Пірсона виявив (див. таблиця 1), що найбільш послідовним ціннісним корелятом стійкості є цінність “самостійність”: вона значуще пов'язана з резилієнтністю ($r = +0,337$; $p < 0,001$), витривалістю ($r = +0,231$; $p < 0,001$) і обернено зі сприйнятим стресом ($r = -0,164$; $p < 0,001$). Близькі за силою позитивні зв'язки виявили цінності “стимуляція” ($r = +0,326$ з CD-RISC; $r = +0,284$ з витривалістю), “гедонізм” ($r = +0,285$ і $r = +0,215$ відповідно) і “благовоління” ($r = +0,233$ і $r = +0,177$).

Цінність “конформність” виявилася єдиною підшкалою PVQ-21 з від’ємним зв’язком із витривалістю ($r = -0,148$; $p < 0,001$) – теоретично передбачуваним результатом з огляду на полюсну організацію ціннісного простору Ш. Шварца [29], де конформність і самостійність розташовані на протилежних боках.

Термінальні цінності за М. Рокічем [27] дали систематично сильніші кореляції зі стійкістю, ніж мотиваційні типи Ш. Шварца: «розвиток особистості» ($r = +0,396$ з резилієнтністю), «активне діяльне життя» ($r = +0,384$), «пізнання» ($r = +0,383$), «здоров'я» ($r = +0,363$), причому всі 10 термінальних цінностей виявили від’ємні зв’язки зі стресом. Цей результат ми трактуємо як емпіричне свідчення на користь тези про захисну роль ціннісної визначеності як такої: студенти з чітко вираженою ціннісною ієрархією – незалежно від конкретного змісту її верхніх позицій – переживають менший суб’єктивний стрес.

Таблиця 1

Кореляції Пірсона між типами цінностей PVQ-21 і показниками психологічної стійкості ($n = 512$)

Тип цінностей	CD-RISC-10	PSS-4	Витривалість	Залучення
Самостійність	+0,337**	-0,164**	+0,231**	+0,170**
Стимуляція	+0,326**	н.з.	+0,284**	+0,149**
Гедонізм	+0,285**	-0,112*	+0,215**	+0,153**
Благовоління	+0,233**	н.з.	+0,177**	+0,165**
Досягнення	+0,203**	н.з.	+0,106*	н.з.
Універсалізм	+0,198**	н.з.	+0,150**	+0,102*
Безпека	+0,127**	н.з.	н.з.	+0,087*
Влада	+0,112*	н.з.	н.з.	н.з.
Конформність	н.з.	н.з.	-0,148**	н.з.

Примітка. ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$; н.з. – статистично не значуще.

Кластерний аналіз методом k-середніх (на 10 стандартизованих змінних: 4 показники стійкості + 6 підшкाल PVQ-21) дозволив виокремити три якісно відмінні психологічні профілі студентів. Профіль «психологічно стійкі» ($n = 194$; 37,9%) – найвища резилієнтність ($M = 30,45$), найнижчий стрес ($M = 5,33$) і витривалість $M = 25,45$ при помірно вираженій орієнтації на цінності “самостійність” і “благовоління”. Профіль «амбітно вразливі» ($n = 161$; 31,4%) – найвищий стрес у вибірці ($M = 8,58$) і найнижча витривалість ($M = 19,53$) при найвищих показниках цінностей “досягнення” і “влади”. Профіль «психологічно вразливі» ($n = 157$; 30,7%) – низька стійкість при ціннісній дифузності (M усіх підшкाल PVQ-21 – найнижчі у вибірці). Відмінності між кластерами статистично значущі з великим розміром ефекту ($\eta^2 = 0,42$ для витривалості; $\eta^2 = 0,34$ для стресу).

Теоретично найцікавішим ми вважаємо профіль «амбітно вразливі»: він демонструє, що орієнтація на зовнішні маркери успіху (досягнення, влада) є не ресурсом стійкості, а чинником ризику хронічного стресу – результат, який узгоджується з висновками Т. Кассера і Р. Райана [21] щодо психологічних витрат матеріалістичної орієнтації. У воєнний час, коли зовнішні умови є нестабільними, а можливості реалізації амбіцій обмежені, така конфігурація особливо ризикована.

Дослідження метакогнітивної складової стійкості (вибірка Б, $n = 88$). Описова статистика виявила помірний рівень метакогнітивної обізнаності (MAI: $M = 45,04$; $SD = 5,95$ при діапазоні 12-60), помірний рівень життєстійкості (DRS-15: $M = 28,37$; CD-RISC-10: $M = 27,55$) і середній рівень сприйнятого стресу (PSS-10: $M = 18,42$), що узгоджується з міжнародними нормами для студентських вибірок воєнного періоду. Єдина статистично значуща гендерна відмінність стосується метакогнітивної обізнаності: жінки демонструють вищий рівень MAI порівняно з чоловіками ($M = 46,16$ проти $M = 42,66$; $t(86) = 2,30$; $p = 0,024$; $d = 0,48$), що узгоджується з міжнародними даними про більшу схильність жінок до рефлексії над власним пізнанням.

Кореляційний аналіз виявив послідовну структуру зв’язків між метакогнітивними чинниками і показниками стійкості (табл. 2). Метакогнітивна обізнаність позитивно пов’язана з обома показниками стійкості ($r = +0,468$ з DRS-15; $r = +0,417$ з CD-RISC-10) і обернено зі сприйнятим стресом ($r = -0,372$). Дисфункційні негативні метакогнітивні переконання (MCQ-NEG) виявили дзеркальну структуру: обернений зв’язок зі стійкістю ($r = -0,258$ з DRS-15; $r = -0,336$ з CD-RISC-10) і прямий – зі стресом ($r = +0,468$). Позитивні метакогнітивні переконання (MCQ-POS) не виявили значущих зв’язків із жодним показником стійкості – теоретично очікуваний результат, що відповідає неоднозначній функції цього конструкта у моделі А. Веллса [30; 31].

Таблиця 2

Кореляційна структура метакогнітивних чинників і показників стійкості (n = 88)

Показник	MAI	MCQ-POS	MCQ-NEG	DRS-15	CD-RISC	PSS-10
MAI	1,00	+0,07	-0,11	+0,468**	+0,417**	-0,372**
MCQ-POS	-	1,00	+0,11	-0,08	+0,03	+0,07
MCQ-NEG	-	-	1,00	-0,258**	-0,336**	+0,468**

Примітка. ** $p < 0,01$.

Множинний регресійний аналіз (три моделі з MAI, MCQ-POS, MCQ-NEG як предикторами) показав, що метакогнітивні чинники пояснюють 27,8% дисперсії життєстійкості ($R^2 = 0,278$), 27,1% дисперсії резилієнтності ($R^2 = 0,271$) і 35,5% дисперсії сприйнятого стресу ($R^2 = 0,355$) при великих розмірах ефекту F Коена 0,38-0,55. У моделі стресу MAI є захисним предиктором ($\beta = -0,368$; $p < 0,001$), а MCQ-NEG – провідним предиктором ризику ($\beta = +0,465$; $p < 0,001$). У моделях життєстійкості і резилієнтності MAI є найсильнішим позитивним предиктором ($\beta = +0,475$ і $\beta = +0,418$ відповідно), а MCQ-NEG зберігає від'ємний внесок.

Синтез: дві складові стійкості. Зіставлення результатів обох досліджень дає підстави для концептуального синтезу. По-перше, обидві складові – ціннісно-сміслова і метакогнітивна – виявляють статистично значущі зв'язки з резилієнтністю (CD-RISC-10), причому сила цих зв'язків є порівнянною: $r = +0,337$ для цінності «самостійність» у дослідженні А і $r = +0,417$ для MAI у дослідженні Б. Це підтримує тезу про функціональну рівновагомність обох складових у структурі стійкості. По-друге, обидві складові мають свою «дзеркальну» вразливість: для ціннісної – це профіль «амбітних вразливих» з домінуванням зовнішніх цінностей і ціннісною дифузністю; для метакогнітивної – це дисфункційні негативні переконання щодо неконтрольованості й небезпечності власних думок. По-третє, ці дві складових виявляються відносно незалежними: метакогнітивна обізнаність переважно регулює *спосіб* протікання пізнавальних і регулятивних процесів, тоді як ціннісно-сміслова сфера задає *вектор* – заради чого ці процеси здійснюються.

Звідси випливає робоча модель: ціннісно-сміслова складова є змістовою основою стійкості («заради чого тримаюсь, навіщо мені витримувати»), а метакогнітивна – її інструментальним механізмом («як я моніторю власне напруження, як перерозподіляю увагу і як коригую дисфункційні переконання»). У моделі С. Мадді [24] ці дві складових теоретично кореспондують між собою: компонент *залучення* (укоріненість у значущих стосунках і діяльності, осмисленість участі у житті) реалізується насамперед через ціннісно-сміслову сферу – про що свідчать сильні кореляції залучення з термінальними цінностями «щасливого сімейного життя» ($r = +0,334$) і «кохання» ($r = +0,298$) у дослідженні А; натомість компонент *контролю* (переконаність у здатності впливати на хід подій) операціоналізується через метакогнітивну регуляцію – що підтверджує її висока пояснювальна сила в моделі сприйнятого стресу у дослідженні Б.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Виконане теоретико-емпіричне дослідження дозволяє сформулювати кілька узагальнень. Психологічна стійкість студентів ЗВО в умовах воєнного часу містить у собі дві взаємодоповнювальні складових – ціннісно-сміслову і метакогнітивну, – кожна з яких має самостійний внесок у показники резилієнтності, життєстійкості та переживання стресу. Ціннісно-сміслова складова реалізує себе через цінності блоку відкритості до змін (самостійність, стимуляція) і термінальні цінності особистісного зростання (розвиток, активне діяльне життя, пізнання). Метакогнітивна складова реалізує себе через адаптивну метакогнітивну обізнаність (планування, моніторинг, регуляцію пізнавальних дій) і протистоїть дисфункційним негативним переконанням щодо власних думок. Виокремлені кластерним аналізом психологічні профілі студентів – «психологічно стійкі», «амбітні вразливі» та «психологічно вразливі» – додають до теоретичної картини типологічний вимір і вказують на якісно відмінні ризикові конфігурації.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо у лонгітюдному відстеженні динаміки виявлених профілів і взаємодії двох складових, у розробці інтегрованих психологічних інтервенцій, які одночасно опрацьовують ціннісний вектор і метакогнітивний механізм, у перевірці цих результатів на збалансованих вибірках, а також у вивченні ролі обох складових стійкості у внутрішньо переміщених студентів і студентів із військовим досвідом.

Література:

1. Августюк М. М. Ілюзія знання в метакогнітивному моніторингу навчальної діяльності студентів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2014. Вип. 30. С. 3-7.
2. Балашов Е. М. Психологічні особливості метакогнітивного моніторингу в навчальній діяльності студентів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. № 4. С. 64-71.

3. Боришевський М. Й. Психологічні закономірності становлення та розвитку духовності особистості: монографія. Київ : Педагогічна думка, 2011. 200 с.
4. Гандзілевська Г. Б., Волошина-Нарожна В. О. Архітектоніка метакогнітивного потенціалу психічного здоров'я студентів. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*. 2025. Вип. 2. С. 53-59.
5. Гандзілевська Г. Б., Цуркан В. В., Шкорвагова Є. Метакогнітивні техніки у контексті самопідтримки психічного здоров'я вчителів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2025. № 18. С. 28-36. DOI: 10.25264/2415-7384-2025-18-28-36.
6. Котовська Ю. О., Матласевич, О. В. Ресурсні та метакогнітивні предиктори посттравматичного зростання особистості студентів в умовах війни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Психологія»* (№ 19). Острог, 2025. С. 71-80.
7. Карпенко З. С. Аксіопсихологія особистості. Київ : ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1998. 216 с.
8. Климчук В. О. Психологія посттравматичного зростання: монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 125 с.
9. Кокун О. М. Психічне здоров'я особистості в умовах війни: монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 256 с.
10. Пасічник І. Д., Каламаж Р. В., Августюк М. М. Метакогнітивний моніторинг як регулятивний аспект метапізнання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2014. Вип. 28. С. 3-16.
11. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самодопомоги в умовах тривалої травми: монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.
12. Чиханцова О. А. Життєстійкість та її зв'язок із цінностями особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2018. Вип. 42. С. 211-231.
13. Antonovsky A. Unraveling the Mystery of Health: How People Manage Stress and Stay Well. San Francisco : Jossey-Bass, 1987. 218 p.
14. Bartone P. T. Test-retest reliability of the Dispositional Resilience Scale-15, a brief hardiness scale. *Psychological Reports*. 2007. Vol. 101(3). P. 943-944.
15. Brown A. L. Metacognition, executive control, self-regulation, and other more mysterious mechanisms. Metacognition, Motivation, and Understanding. Hillsdale, NJ : Erlbaum, 1987. P. 65-116.
16. Campbell-Sills L., Stein M. B. Psychometric analysis and refinement of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC): Validation of a 10-item measure of resilience. *Journal of Traumatic Stress*. 2007. Vol. 20(6). P. 1019-1028. DOI: 10.1002/jts.20271.
17. Cohen S., Kamarck T., Mermelstein R. A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*. 1983. Vol. 24(4). P. 385-396. DOI: 10.2307/2136404.
18. Connor K. M., Davidson J. R. T. Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*. 2003. Vol. 18(2). P. 76-82. DOI: 10.1002/da.10113.
19. Flavell J. H. Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*. 1979. Vol. 34(10). P. 906-911.
20. Frankl V. E. Man's Search for Meaning. Boston : Beacon Press, 2006. 165 p.
21. Kasser T., Ryan R. M. Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1996. Vol. 22(3). P. 280-287. DOI: 10.1177/0146167296223006.
22. Kobasa S. C. Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1979. Vol. 37(1). P. 1-11. DOI: 10.1037/0022-3514.37.1.1.
23. Lazarus R. S., Folkman S. Stress, Appraisal, and Coping. New York : Springer, 1984. 445 p.
24. Maddi S. R. The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research, and practice. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*. 2002. Vol. 54(3). P. 173-185. DOI: 10.1037/1061-4087.54.3.173.
25. Masten A. S. Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*. 2001. Vol. 56(3). P. 227-238. DOI: 10.1037/0003-066X.56.3.227.
26. Nelson T. O., Narens L. Metamemory: A theoretical framework and new findings. *The Psychology of Learning and Motivation*. New York : Academic Press, 1990. Vol. 26. P. 125-173.
27. Rokeach M. The Nature of Human Values. New York : Free Press, 1973. 438 p.
28. Schraw G., Dennison R. S. Assessing metacognitive awareness. *Contemporary Educational Psychology*. 1994. Vol. 19. P. 460-475.
29. Schwartz S. H. Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*. 1992. Vol. 25. P. 1-65.
30. Wells A. Metacognitive Therapy for Anxiety and Depression. New York : Guilford Press, 2011. 336 p.
31. Wells A., Cartwright-Hatton S. A short form of the Metacognitions Questionnaire: Properties of the MCQ-30. *Behaviour Research and Therapy*. 2004. Vol. 42(4). P. 385-396.
32. World Health Organization. Three years of war: rising demand for mental health support, trauma care and rehabilitation. 2025. URL: <https://www.who.int/czechia/news/item/24-02-2025-three-years-of-war-rising-demand-for-mental-health-support-trauma-care-and-rehabilitation>

References:

1. Avhustiuk M. M. Iliuziia znannia v metakohnityvnomu monitorynhu navchalnoi diialnosti studentiv [The illusion of knowledge in the metacognitive monitoring of students' learning activities]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Psykhologhiia i pedahohika»*. 2014. Vyp. 30. S. 3-7. [in Ukrainian]
2. Balashov E. M. Psykhologichni osoblyvosti metakohnityvnoho monitorynhu v navchalnii diialnosti studentiv [Psychological characteristics of metacognitive monitoring in students' learning activities]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Psykhologichni nauky»*. 2019. № 4. S. 64-71. [in Ukrainian]
3. Boryshevskiy M. Y. Psykhologichni zakonomirnosti stanovlennia ta rozvytku dukhovnosti osobystosti: monohrafiia. [Psychological Patterns of the Formation and Development of Spirituality in the Individual: a monograph]. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2011. 200 s. [in Ukrainian]
4. Handzilevska H. B., Voloshyna-Narozhna V. O. Arkhitektonika metakohnityvnoho potentsialu psykhichnoho zdorovia studentiv [The Architecture of the Metacognitive Potential of Students' Mental Health]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seriiia: Psykhologhiia*. 2025. Vyp. 2. S. 53-59. [in Ukrainian]
5. Handzilevska H. B., Tsurkan V. V., Shkorvachova Ye. Metakohnityvni tekhniky u konteksti samopidtrymky psykhichnoho zdorovia vchyteliv [Metacognitive techniques in the context of maintaining teachers' mental health]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Psykhologhiia»*. 2025. № 18. S. 28-36. DOI: 10.25264/2415-7384-2025-18-28-36. [in Ukrainian]
6. Kotovska Yu. O., Matlasevych, O. V. Resursni ta metakohnityvni predyktory posttravmatychnoho zrostantnia osobystosti studentiv v umovakh viiny [Resource-based and metacognitive predictors of post-traumatic personality growth among students in a war context]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» : seriiia «Psykhologhiia»* (№ 19). Ostroh, 2025. S. 71-80. [in Ukrainian]
7. Karpenko Z. S. Aksiopsykhologhiia osobystosti [Axiopsychology of Personality]. Kyiv : TOV «Mizhnarodna finansova ahentsiia», 1998. 216 s. [in Ukrainian]
8. Klymchuk V. O. Psykhologhiia posttravmatychnoho zrostantnia: monohrafiia [The Psychology of Post-Traumatic Recovery: A Monograph]. Kropyvnytskyi : Imeks-LTD, 2020. 125 s. [in Ukrainian]
9. Kokun O. M. Psykhichne zdorovia osobystosti v umovakh viiny: monohrafiia [Mental Health of the Individual in Conditions of Guilt: A Monograph]. Kyiv : Instytut psykhologhii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2023. 256 s. [in Ukrainian]
10. Pasichnyk I. D., Kalamazh R. V., Avhustiuk M. M. Metakohnityvnyi monitorynh yak rehuliatyvnyi aspekt metapiznannia [Metacognitive monitoring as a regulatory aspect of metacognition]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Psykhologhiia i pedahohika»*. 2014. Vyp. 28. S. 3-16. [in Ukrainian]
11. Tytarenko T. M. Psykhologichne zdorovia osobystosti: zasoby samodopomohy v umovakh tryvaloї travmatyzatsii: monohrafiia [Mental Health of the Individual: Self-Help Resources in Situations of Prolonged Trauma: A Monograph]. Kropyvnytskyi : Imeks-LTD, 2018. 160 s. [in Ukrainian]
12. Chykhantsova O. A. Zhyttiistiikist ta yii zviazok iz tsinnostiamy osobystosti. Problemy suchasnoi psykhologhii [Life philosophy and its connection with personal values. Issues in contemporary psychology]. 2018. Vyp. 42. S. 211-231. [in Ukrainian]